

cunnen ontfangen, so den troebel sulx niet hadde verhindert." Tevens werd gestreden tegen de gewoonte van sommige Brazilianen, om hunne vrouwen te verlaten en op andere Aldeen met andere vrouwen te trouwen. Doch mocht al de arbeid onder de Brazilianen niet geheel onvruchtbaar zijn, zooveel vooruitgang als gewenscht werd, zagen de predikanten niet, en door de verstrooing waarin de menschen leefden en door de voortdurende oorlogen, waardoor zij zoo verarmd werden, dat zelfs de hulp van de vaderlandsche Kerken moest ingeroepen worden, wat nooit te vergeefs geschiedde.¹⁾

Wij hebben gezien dat behalve de Indianen nog andere Heidenen in Brazilië waren n.l. de negers of negros. Het lot van dezen was zeer hard. De gehuwden onder hen werden gescheiden door koop en verkoop. Overspel en hoererij waren daarvan het gevolg, zoodat bittere klachten vielen over de „grootte desorde en Godtloosheyt, die omtrent de Negros wort gepleecht." Ook het kerkgaan werd hun belet, terwijl zij daarentegen den Sabbat ontheiligden door werken of dansen. Natuurlijk trachteten de Kerken aan zulk eenen misstand een einde te maken, want zij oordeelden, dat „niet alleen een iegelijk lidmaat schuldig is, hare Negros in de Christelycke religie te onderwyzen, maar ook dat er tyd beraamd worde, waarop de Negros zullen hebben hare bijeenkomsten in een bekwame plaats, om door een ziekentrooster onderwezen te worden."

Behalve de prediking des Woords werden onder de Heidenen ook scholen opgericht. Aan de regeering verzocht de Classis van Brazilië in 1638, om in de Aldeen der Brazilianen eenige schoolmeesters, zoo Duitschers (Nederlandsche) als Brazilianen, indien 't mogelijk was, te zetten. En zoo geschiedde het, en wel door mannen, die tegelijk voorlezers waren. Zelfs oordeelden de Kerken het noodzakelijk, dat de Nederduitsche taal aan de Brazilianen werd geleerd.

Doch welke middelen de Kerken van Brazilië hebben aangewend, om de ware religie onder de Indianen en Negers te brengen, hoe grooten ijver zij hebben betoond, veel was haar tegen. Vooreerst de uitbreiding van het Pausdom; voorts het gebrek aan predikanten, ziekenbezoekers en onderwijzers, voor hun taak berekend; dan de onverschilligheid en onzedelijkheid der Nederlanders en Europeanen en het winstbejag der koop-

lieden, waardoor zij er toegebracht werden de slaven vaak te mishandelen, met de Roomschen en Joden te heulen, den Sabbat te ontheiligen, eindelijk de zwakheid der regeering. Geen wonder dan ook, dat, toen de West-Indische Compagnie uit Brazilië verdreven was, de Kerken vervielen en haar Zendingsarbeid ophield; en toen Portugal weer de handen in Brazilië vrijkreeg, zegenvierde Rome overal.

In de andere deelen van het gebied der West-Indische Compagnie hebben wij nog minder sporen van Zendingsarbeid der Nederl. Geref. Kerken gevonden. Predikanten vinden wij wel in Angola, op St. Eustatius, Tobago, in Essequibo, op St. Maarten, in Suriname, in Berbice, op St. Christoffel, op Curaçao, wier taak was om de Kerk des Heeren, ter plaatse waar zij kwamen, op te bouwen, daar hun bij hunne qualificering de bede werd toegevoegd, „dat de God des ganschen aardbodem (hunnen) dienst aldaar genadiglijk en krachtiglijk gelieve te zegenen tot verlichting van het Heidendom, tot verwakking van het Christendom aldaar en alzoo tot voortzetting van het Koninkrijk van Jezus." Maar veel hebben de meesten, zoo niet allen, zich niet laten gelegen liggen aan de Heidenen. Een hunner, Ds. Basilier, die van 1668—1676 op Suriname arbeide laat zich in eenen zijner brieven, in 1676 geschreven, over dit deel van zijnen werkkring aldus uit:

„Wat den loop des Evangelies onder de Heidenen aangaat, daarvan is nog weinig of niets te zeggen; het is geen eens mans werk, wat zeg ik, geen menschenwerk zelfs. De landaart (inlanders) is een volk, daar geen maniere van Godsdienst altoos in bespeurd wordt: ik heb Agrippa's onder hen gevonden, die, als ik ze door een tolk aansprak, wel wenschten dat te verstaan; maar daarbij bleef het. Zij zijn zeer schuw, komen zelden bij ons, en wonen eenige mijlen van ons af in het binnenland. Zij hebben mij door een tolk laten zeggen, dat zij door ouderdom onbekwaam waren, om die dingen, den godsdienst aangaande, te vatten, waarom ik aan Hun Ed. Mog. verzocht heb, dat er middelen mochten uitgevonden worden tot oprichting van scholen en aanstellen van bekwaame schoolmeesters, ter opkweeking van hunne kinderen, of ten minste van de kinderen van hen, die slaven onder ons zijn, daar dit het eenige middel is tot verbreiding van de leere der waarheid. Ik heb hen hooren antwoorden op de vraag, waarom zij onze taal en manieren van Godsdienst niet leeren of vatten konden. „Onze moeders zijn zot, want als wij jong zijn kunnen wij het wel leeren, dan willen zij ons niet bij de Christenen laten wonen, en wanneer wij groot zijn, kunnen wij het niet vatten." Dat heb ik ondervonden aan een van hunne kinderen, dat ik voorgenomen had met de mijnen op te kweken en te onderwijzen. Wanneer het zeer begon toe te nemen in antwoorden op vragen, leeren van gebeden, ook kennis van letters, haalde de moeder het weg, omdat zij er zoolang niet van af kon. Ik heb de Indianen rondom mij laten weten, dat, indien zij hunne kinderen

¹⁾ Met de Tapoyers, die dieper het land in woonden kwamen de Kerken niet in aanraking, tenzij zij tot haar kwamen. In 1645 vroegen eenigen hunner hunne kinderen in de Aldeen te brengen, wat toegestaan werd.